

DOI <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2018-3-02>

УДК 340.134:342.572:352(477)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сметана В.В., аспірант

*Інститут держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України, вул. Трохосвятительська, 4, Київ, Україна
smet.vv@gmail.com*

У статті розглядаються правові передумови утвердження місцевого самоврядування та концептуальні напрями діяльності органів місцевого самоврядування в Україні у сфері забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина. Пропонуються шляхи вдосконалення нормативно-правового забезпечення й подальшого проведення системних реформ у сфері місцевого самоврядування з метою покращення якості та доступності публічних послуг населенню, забезпечення основних конституційних прав і свобод людини та громадянина на місцевому рівні, укріплення правозахисного потенціалу місцевого самоврядування.

Ключові слова: міське самоврядування, територіальна громада, права людини, демократія, правозахисна діяльність, децентралізація, конституційне реформування.

ISSUES OF LEGISLATIVE REGULATION OF HUMAN RIGHTS IN THE FIELD OF LOCAL GOVERNMENT IN UKRAINE

Smetana V.V.

*V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine ,
str. Trokhsviatytska, 4, Kyiv, Ukraine
smet.vv@gmail.com*

The legal preconditions for the approval of local self-government and conceptual areas of activity of local governments in Ukraine in the field of ensuring the protection of the rights and freedoms of a person and citizen are considered. Democracy, rights of the people, representatives of the organization and management and administration in all sectors of the organization, as well as the effective fate of the bulk of the basics for realizing the old worn sleeve.

In Ukraine, the local government system does not meet the modern needs of society. The functioning of local government is not aimed at the realization of its main purpose - the creation and maintenance of a favorable living environment, conditions for comprehensive human development, providing residents of territorial communities with high-quality and affordable public services based on the sustainable development of society. Therefore, the search for such an organization of the system of local self-government bodies, principles and methods of their activity, which, taking into account Ukrainian self-governing traditions, historical features of territorial development and world experience, would ensure European standards of services provided by local authorities and human development as individuals.

The modern period, which is characterized by changes in the socio-political, economic and legal situation in Ukraine, requires serious transformations, including in the municipal space, requires a revision of the doctrinal and legislative provisions of the local government system, its legal foundations, including the definition of the human rights potential of bodies local government.

We propose ways to improve regulatory support and further systemic reforms in the field of local self-government with the aim of improving the quality and accessibility of public services to the population, ensuring basic constitutional rights and freedoms of a person and citizen at the local level, strengthening the human rights capacity of local self-government.

Key words: local government, territorial community, human rights, democracy, human rights activities, decentralization, constitutional reform.

Демократія, повага прав людини, прозорі, представницькі та підзвітні органи управління й адміністрації в усіх секторах суспільства, а також ефективна участь громадськості є обов'язковими основами для реалізації сталого розвитку суспільства. Глобальні рішення можуть прийматися на національному рівні, але їх здійснення залежить від їх сприйняття на локальному рівні, де «формується й діє, завдяки муніципальній демократії, локальна система безпеки людини, йдуть складні й перманентні процеси становлення і активізації громадянської і особової активності кожного з членів співтовариства, забезпечується

реалізація кожним жителем повсякденних потреб існування і функціонування в межах локального соціуму і на рівні держави» [1, с. 34]. Це вимагає наділення місцевих органів влади широкими повноваженнями для раціонального управління, поліпшення підзвітності й ефективного надання послуг в інтересах громади за дотримання, поваги та захисту всіх прав людини.

У юридичній літературі відмічається, що чинна в Україні система місцевого самоврядування не відповідає сучасним потребам суспільства. Функціонування місцевого самоврядування не спрямоване на реалізацію його головного призначення – створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, умов для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг на основі сталого розвитку громади [2, с. 3]. Саме на рівні місцевого самоврядування нагромадилась критична маса нерозв'язаних проблем, що перешкоджає становленню громадянського суспільства, адже сучасна демократична, соціальна та правова держава немислима без розвиненого інституту місцевого самоврядування [3, с. 2]. Тому є актуальними пошуки такої організації системи органів місцевого самоврядування, принципів і методів їх діяльності, які, враховуючи українські самоврядні традиції, історичні особливості територіального розвитку і світовий досвід, забезпечили б європейські стандарти надаваних органами місцевого самоврядування послуг і розвиток людини як особистості [4, с. 85].

Метою статті є дослідження правових передумов утвердження місцевого самоврядування й концептуальних напрямів діяльності органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина.

Запорукою успішного розвитку місцевих громад є демократизація й децентралізація державної влади та деконцентрація владних повноважень, зміцнення організаційної, правової й фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування, формування самодостатніх, дієздатних територіальних громад, які розширюють доступ і можливості для плідної та широкої участі суб'єктів громадянського суспільства в управлінні своїми територіями. Чим скоріше громади й місцеві органи управління об'єднують свої зусилля в інтересах новаторських і всеохопних стратегій розвитку населених пунктів, нових моделей виробництва та споживання, соціального й культурного прогресу, захисту навколишнього середовища, тим сприятливішими будуть перспективи для забезпечення безпеки і якості життя громадян, їх фізичного, психологічного й економічного благополуччя, тим більше буде можливостей для вирішення соціальних проблем з метою ефективної реалізації та захисту прав і законних інтересів людини. Сьогодні ефективна децентралізація вважається елементом належного врядування й ознакою демократичної практики та ефективного державного управління. Ефективна децентралізація слугує потенціалом для сприяння місцевим громадам у досягненні мети сталого розвитку й установавання справедливого та заснованого на рівноправності суспільства. Ключове значення для надання децентралізації ефективності має створення раціонального й функціонального правового режиму.

Правові передумови утвердження місцевого самоврядування та концептуальні напрями діяльності органів місцевого самоврядування в Україні, в тому числі й у сфері забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина, визначаються Конституцією України. Динамічний розвиток та еволюція інституту місцевого самоврядування потребують оновлення й удосконалення законодавчого забезпечення здійснення місцевого самоврядування. Тому один із напрямів муніципальної реформи, що проводиться в сучасний період, пов'язаний зі створенням стабільної правової основи місцевого самоврядування. Чим вищий рівень такого регулювання й повніший його зміст, тим стабільніша основа, на якій базується той чи інший суспільний інститут.

Базовою гарантією правозахисної діяльності громадянських структур є конституційне оформлення провідних її параметрів, правозахисним позиціям яких властива аксіологічна перевага людини, її прав і свобод, що є демократичним завоюванням сучасної державності.

Адже, як слушно зазначає І. Галіахметов, усебічний розвиток особистості, забезпечення та охорона прав і свобод людини є найважливішим напрямом державного будівництва в Україні на будь-якому рівні – загальнодержавному чи місцевому [5, с. 48].

Конституційне регулювання місцевого самоврядування є нормативно-правовою основою демократичної самоорганізації населення за місцем проживання, свідчить про те, що муніципальна демократія визнається на конституційному рівні. В основі конституювання громадянського суспільства лежить специфічна система цінностей, норм, переконань, що дає громадянам змогу відповідально використовувати свої права та проявляється в здатності людей до самоідентифікації, самоорганізації й самоврядування в політичному та правовому просторі розвинутої сучасної держави.

Українське законодавство, як зазначалося вище, ні у своєму базово-конституційному, ні в спеціально галузевих різновидах прямо не вказує на універсальну роль органів місцевого самоврядування в охороні та захисті прав людини. Уважаємо, що сучасний період, означений змінами суспільно-політичної, економічної та правової ситуації в Україні, потребує серйозних реформувань у тому числі й у муніципальному просторі, що вимагає перегляду доктринальних і законодавчих положень системи місцевого самоврядування, його правових і матеріально-фінансових засад, повноважень, у тому числі й визначення правозахисного потенціалу органів місцевого самоврядування.

Пропозиції щодо зміни Конституції не сходять з порядку денного. Слушним із цього приводу є зауваження А. Колодій, що, плануючи всеосяжну конституційну реформу, країна водночас не може чекати, поки в суспільстві й політикумі остаточно визріють (хоча вони вже визрівають!) розуміння і здатність її успішного проведення. Тому, на її думку, паралельно з її підготовкою має відбуватись часткове реформування чинної Конституції, зумовлене насамперед потребами реформ у різних сферах суспільно-політичної системи: місцевого самоврядування, децентралізації, судової та правоохоронної системи тощо [6, с. 1].

Адекватним і витребуваним способом конституційного реформування, на думку М. Ставнійчук, є вдосконалення Конституції України, що має на меті, зокрема, посилення конституційних гарантій прав і свобод людини та громадянина; розширення конституційного регулювання інститутів безпосередньої демократії; забезпечення ефективного державного управління, удосконалення системи стримувань і противаг в організації державного механізму, підвищення ефективності його функціонування, встановлення механізму відповідальності; встановлення реальних гарантій місцевого самоврядування; закріплення конституційних засад участі України в процесах європейської інтеграції; усунення наявних неузгодженостей конституційного тексту [7, с. 16].

Конституційна реформа, за слушним зауваженням В. Тація, «повинна отримати продовження на місцях, включити в свою орбіту й систему місцевого самоврядування. Така необхідність обумовлена потребою не тільки закріпити досягнуті здобутки у справі становлення України як суверенної держави, але й продовжити розбудову її як правової, демократичної, соціальної, де особа є дійсно вищою цінністю. Адже, як засвідчує досвід країн західної демократії, тільки за умов оптимальної децентралізації й деконцентрації влади, за наявності самостійного й дієвого місцевого самоврядування є можливим поліпшення добробуту населення, створення дієвих гарантій реалізації прав і свобод людини і громадянина» [8, с. 8].

Вимога побудови місцевого самоврядування на основі принципу «людиноцентризму» в буквальному розумінні означає переміщення людини в центр самоврядного процесу, утвердження її як його основного суб'єкта й головної мети місцевого самоврядування. Тому, на наш погляд, розробникам змін до Конституції України варто врахувати правозахисний потенціал місцевого самоврядування й закріпити в Основному Законі головну мету місцевого самоврядування – забезпечення та захист прав і свобод людини та громадянина. Установлення конституційного обов'язку захищати права і свободи людини та громадянина

у сфері місцевого самоврядування надасть функціональної визначеності діяльності публічних структур і посадових осіб місцевого самоврядування в напрямі захисту прав людини, зумовить процес прийняття відповідного чинного законодавства з метою вдосконалення його норм, що стосуються проблем захисту прав і свобод людини на рівні місцевого самоврядування.

Конституційні положення щодо місцевого самоврядування детермінуються в галузевому законодавстві, що є одним зі способів їх нормативної реалізації. Профільним законом з питань організації та функціонування місцевого самоврядування є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Сприяти більш повній реалізації потенціалу місцевого самоврядування, закладеного в чинній Конституції України, має прийняття нової редакції Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Законопроект передбачає таке: визначення сфери місцевого самоврядування на основі закріплення в законі того, які саме питання мають місцеве значення, впорядкування співвідношення повноважень рад базового рівня (сіл, селищ, міст), їх виконавчих органів, районних, обласних рад, розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, рад і їх виконавчих органів, посилення персональної відповідальності посадових осіб місцевого самоврядування за законність і результати їхньої діяльності, створення умов для недопущення корупції [9].

Зміцнення правозахисного потенціалу місцевого самоврядування є неможливим без ефективної децентралізації та створення законодавчих основ її проведення. Як зазначено в рекомендаціях Консультативної групи експертів з децентралізації Ради управляючих Програми ООН щодо населених пунктів, у сучасний період ефективна децентралізація вважається елементом належного врядування й ознакою демократичної практики та ефективного державного управління, тому багатьма урядами докладаються зусилля щодо проведення ефективних реформ із децентралізації й передачі повноважень місцевим органам влади, включно з повноваженнями з прийняття рішень на місцевому рівні, а також щодо заохочення демократії та забезпечення й захисту прав людини на місцевому рівні. Політична децентралізація, зазначається в документі, аж до місцевого рівня – це важливий компонент демократизації, благого правління та участі громадян; вона повинна передбачати відповідний баланс представницької й заснованої на участі населення демократії. Децентралізація потенційно сприяє розвитку представницької демократії, громадянської активності, прозорості й підзвітності. У рекомендаціях зазначено, що ефективна децентралізація наділена потенціалом у сприянні місцевим громадам у досягненні мети сталого розвитку та встановлення справедливого суспільства, підвищенні ефективності надання послуг і підвищенні якості життя населення на місцевому рівні [10, с. 1].

У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 р., в якій визначаються мета й першочергові умови повноцінного членства в ЄС, зазначається, що пріоритетним напрямом державної політики у сфері місцевого самоврядування є забезпечення реалізації на місцях Стратегії, а саме: спрямування діяльності органів місцевого самоврядування за такими векторами руху, як сталий розвиток країни; безпека держави, бізнесу та громадян; відповідальність і соціальна справедливість; гордість за Україну в Європі і світі; проведення децентралізації й реформи місцевого самоврядування; реформа органів публічного управління; залученість органів місцевого самоврядування до реалізації першочергових реформ загалом [11, с. 1–2].

Передумовою впровадження в Україні децентралізації місцевого самоврядування стало схвалення Кабінетом Міністрів України 1 квітня 2014 р. Концепції реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні, згодом Плану заходів щодо її реалізації. Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування й територіальної організації влади для створення та підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних і доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення

інтересів громадян у всіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави й територіальних громад [12, с. 1]. На забезпечення розвитку системи місцевого самоврядування спрямовано прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р., метою якого є створення правових умов і можливостей для посилення гарантій місцевого самоврядування; формування ефективно діючих рад і їх виконавчих органів, головним завданням яких має стати поліпшення забезпечення потреб громадян, якісне надання їм необхідних спеціальних послуг; забезпечення сталого розвитку відповідних територій; Закону України «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 р., який визначає організаційно-правові засади, принципи, форми, механізми співробітництва територіальних громад; Закону України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 р. та деяких інших нормативно-правових актів. Метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної й економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання [13]. Прийняття зазначених вище нормативно-правових актів і їх подальша реалізація є серйозним поштовхом у вирішенні питання щодо реформування місцевого самоврядування та побудови спроможних територіальних громад.

На окрему увагу заслуговує Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [14], оскільки від кваліфікованої та сумлінної повсякденної праці тисяч громадян, які реалізували своє право доступу до служби в органах місцевого самоврядування, їхньої професійності й моральних якостей багато в чому залежить суспільно значущий результат діяльності органів місцевого самоврядування. Саме через недосконалі управлінські рішення, зловживання та неякісне виконання роботи посадовими особами частіше за все відбуваються порушення прав і законних інтересів мешканців територіального поселення. У Законі прописано основні принципи здійснення діяльності посадовими особами місцевого самоврядування, серед яких безпосередньо закріплений принцип пріоритету прав і свобод людини та громадянина, а серед обов'язків – додержання прав і свобод людини та громадянина, шанобливе ставлення до громадян і їхніх звернень до органів місцевого самоврядування [14].

Слушною є думка Г. Падалко, що сьогодні як ніколи потребують модернізації теоретико-методологічні аспекти формування та розвитку служби в органах місцевого самоврядування, вироблення цілей, завдань, загальних орієнтирів її діяльності [15, с. 74]. Запровадження якісно нової служби в органах місцевого самоврядування, на думку цього автора, має починатися з обґрунтування й законодавчого визнання її правових засад, принципів організації та функціонування. Зокрема, необхідно здійснити в цьому напрямі такі заходи: приведення у відповідність до європейських стандартів місцевого самоврядування й публічного адміністрування норм вітчизняного законодавства щодо впровадження принципів служби в органах місцевого самоврядування з урахуванням національних соціально-економічних, політичних та організаційних умов; започаткування практики формулювання в текстах законів змісту принципів служби в органах місцевого самоврядування, а у правозастосовній діяльності тлумачення їх розуміння, роз'яснення сфери дії, визначення напрямів відповідної (належної) поведінки суб'єктів муніципальних службових правовідносин тощо; регламентація адміністративних процедур, спрямованих на реалізацію принципів служби в органах місцевого самоврядування; поліпшення механізмів контролю й особистої відповідальності посадових осіб місцевого самоврядування (у тому числі матеріальної), удосконалення процедур адміністративного й судового захисту прав і свобод громадян; розроблення стандарту й законодавче врегулювання надання управлінських послуг посадовими особами місцевого самоврядування. Ці напрями реформування служби в органах місцевого самоврядування сприятимуть стабілізації

правового статусу посадових осіб місцевого самоврядування, відкритості добору до служби в органах місцевого самоврядування тощо [15, с. 75].

Одним із дієвих заходів протидії корупції на публічній службі, в тому числі й в органах місцевого самоврядування, та формування професійного апарату службовців є законодавче врегулювання питань професійної етики публічної служби, що сприятиме підвищенню професійного рівня й компетентності публічних службовців, забезпечить ухвалення обґрунтованих і справедливих рішень. Цьому покликані сприяти Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, затверджені відповідним Наказом Національного агентства з питань державної служби від 5 серпня 2016 р. [16], які є узагальненням стандартів етичної поведінки державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх посадових обов'язків. Відповідно до цього документа, основною метою діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування є служіння народу України й територіальній громаді, охорона та сприяння реалізації прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина. Державні службовці й посадові особи місцевого самоврядування під час виконання своїх посадових обов'язків зобов'язані неухильно дотримуватись загально визнаних етичних норм поведінки, бути доброзичливими та ввічливими, дотримуватись високої культури спілкування, з повагою ставитись до прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, не проявляти свавілля або байдужості до їхніх правомірних дій і вимог [16].

Особи, уповноважені на виконання функцій місцевого самоврядування, повинні дотримуватись також Закону України «Про запобігання корупції», яким забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище й пов'язані із цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб; безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб у зв'язку зі здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; займатись іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської й суддівської практики зі спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією чи законами України [17]. Цим Законом також визначаються правила етичної поведінки осіб, уповноважених на виконання публічних функцій, якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх службових чи представницьких повноважень, діяти неупереджено, незважаючи на приватні інтереси, особисте ставлення до будь-яких осіб, на свої політичні погляди, ідеологічні, релігійні або інші особисті погляди чи переконання.

У контексті реалізації реформи децентралізації в Україні варто зазначити, що суттєві кроки щодо вдосконалення законодавчо-нормативного забезпечення створення й розвитку об'єднаних територіальних громад не вирішили деякі окремі проблемні питання як стратегічного, так й оперативного характеру, які формують ризики для успішної подальшої реалізації реформи місцевого самоврядування. Серед проблемних залишаються питання запровадження механізмів контролю за законністю рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання населенню адміністративних і соціальних послуг з боку як державних органів, так і громадськості, що послаблює рівень забезпечення й захисту низки соціально-економічних прав громадян. Вирішення цього питання на сучасному етапі, на думку А. Павлюк, лежить у площині, по-перше, забезпечення ефективного попереднього та поточного державного фінансового контролю за діяльністю органів державної влади й органів місцевого самоврядування під час управління та використання бюджетних ресурсів; по-друге, запровадження максимальної прозорості діяльності місцевих органів влади й контролю за цією діяльністю з боку громадськості [18, с. 1].

Своєчасною й такою, що заслуговує на увагу, є також пропозиція фахівців Національного інституту стратегічних досліджень, котрі в аналітичній доповіді «Територіальна громада як

базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування» зазначають, що дослідження теоретичних засад розвитку територіальних громад дає їм змогу сформулювати такі основні положення, відповідно до яких має проводитися реформа територіальної організації влади на засадах децентралізації, побудови самодостатніх територіальних громад: чітка правова основа реформи, законодавче визначення статусу територіальних громад, механізму закріплення права власності, розподілу владних повноважень тощо; передача найширшого переліку владних повноважень на низовий рівень системи управління (рівень територіальних громад) за принципом субсидіарності; запровадження дієвих механізмів контролю за органами місцевого самоврядування в умовах децентралізації. Передбачене реформою укрупнення територіальних громад без упровадження контролю за владою й забезпечення її відповідальності може створити ширші можливості для зловживань органів місцевого самоврядування; запровадження механізмів широкого залучення членів територіальних громад до участі в управлінні й формування управлінських рішень; безпосередня участь громади у вирішенні місцевих питань; забезпечення повсюдності місцевого самоврядування, розповсюдження юрисдикції органів місцевого самоврядування на території за межами населених пунктів; децентралізація повноважень має супроводжуватись адекватною для виконання цих повноважень децентралізацією бюджетних ресурсів [19, с. 11]. Успіх цього процесу буде важливим чинником подальшого проведення системних реформ у сфері місцевого самоврядування з метою покращення якості й доступності публічних послуг населенню, забезпечення основних конституційних прав і свобод людини та громадянина на місцевому рівні, зміцнення правозахисного потенціалу місцевого самоврядування.

Отже, сьогодні вже накопичилось чимало пропозицій з приводу вирішення проблем недосконалості й оновлення чинного законодавства про місцеве самоврядування. Узагальнення цих пропозицій дає змогу означити головні питання правового забезпечення процесів децентралізації: прийняття нових актів; оновлення чинних; удосконалення статутів територіальних громад; удосконалення інших локальних нормативно-правових актів; розвиток договірних відносин у системі місцевого самоврядування тощо [20, с. 34].

Перспективним, на нашу думку, вбачається подальше вдосконалення законодавства у сфері місцевого самоврядування за допомогою введення чітких норм, які прямо вказують на те, що заохочення й захист прав і свобод особистості – це одна з основних і головних функцій місцевого самоврядування. Така норма покладає на місцеві органи влади конкретне зобов'язання застосовувати правозахисний підхід до надання державних послуг у рамках визначених для них повноважень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравець О.О. Правовий статус юридичної служби органу місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії): спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Інститут законодавства Верховної Ради України; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. Харків, 2017. 218 с.
2. Пантюхін В.О. Організаційна структура органів місцевого самоврядування в сучасній Україні: монографія. Луганськ: Вид-во ВНУ ім. Даля, 2009. 192 с.
3. Куйбіда В.С. Організаційно-функціональні принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування : автореф. дис.. ... докт. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 «Міське самоврядування» / Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2003. 29 с.
4. Грищенко І.М. Характеристика принципів діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. *Наукові праці. Серія «Державне управління»*. 2012. Випуск 190. Том 202. С. 85–90.

5. Галіахметов І.А. Права і свободи людини в системі інститутів муніципального права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 4. С. 48–53.
6. Колодій А. Дилеми конституційного реформування в Україні в контексті ліберально-демократичних цінностей і посткомуністичної трансформації. *Матеріали міжнародної конференції «Лібералізм, посткомунізм, реформи» із серії «Людвіг фон Мізес і сучасні суспільства»* (Львів, 1–2 жовтня 2015 р.). URL: <http://political-studies.com/?p=1464>.
7. Ставнійчук М.І. Стратегія здійснення конституційно-правової модернізації України. *Конституція України – основа розбудови правової демократичної соціальної держави та формування правової системи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (23–24 черв. 2011 р.). Харків: Право, 2011. 400 с.
8. Тацій В.Я. Концептуальні засади реформування Конституції України. *Конституція України – основа розбудови правової демократичної соціальної держави та формування правової системи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (23–24 черв. 2011 р.). Харків: Право, 2011. 400 с. С. 8–15.
9. Про місцеве самоврядування в Україні: Проект нової редакції Закону України. URL: www.minregionbud.gov.ua.
10. Диалог об эффективной децентрализации и укреплении местных органов власти. Рекомендации, касающиеся децентрализации и укрепления местных органов власти / Совет управляющих Программы Организации Объединенных Наций по населенным пунктам. Двадцатая сессия. Найроби, 4–8 апреля 2005 года. HSP/GC/20/7.
11. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
12. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
13. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лютого 2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 90.
14. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 33. Ст. 175.
15. Падалко Г.В. Конституційні принципи служби в органах місцевого самоврядування в Україні: система та проблеми реалізації. *Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. Серія «Юридичні науки»*. 2012. № 1 (2). С. 74–79.
16. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства з питань державної служби від 5 серпня 2016 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16>.
17. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
18. Павлюк А.П. Формування об'єднаних територіальних громад: стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/terutor_gromad-8bead.pdf.
19. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. Київ: НІСД, 2016. 61 с.
20. Тісногуз В.В. Адміністративно-правове забезпечення децентралізації в управлінні суспільними справами на місцевому рівні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07

«Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Університет Державної податкової служби України. Ірпінь, 2008. 189 с.

REFERENCES

1. Kravets O.O. Pravovyy status yurydychnoyi sluzhby orhanu mistsevoho samovryaduvannya v Ukrayini: dys. ... kand. yuryd. nauk (doktora filosofiyi) za spetsialnistyu 12.00.02 «Konstytutsiyne pravo; munitsypalne pravo» / Instytut zakonodavstva Verkhovnoyi rady Ukrayiny. Kyiv, 2017. Kharkivskyy natsionalnyy universytet imeni V.N. Karazina. Kharkiv, 2017. 218 s.
2. Pantyukhin V.O. Orhanizatsiyna struktura orhaniv mistsevoho samovryaduvannya v suchasniy Ukrayini: Monohrafiya. Luhansk: Vyd-vo VNU im. Dalya, 2009. 192 s.
3. Kuybida V.S. Orhanizatsiyno-funktsionalni pryntsypy i metody diyalnosti orhaniv mistsevoho samovryaduvannya : avto-ref. dys. ... dok-ra nauk z derzhavnoho upravlinnya za spetsialnistyu 25.00.04 «Mistseve samovryaduvannya» / Natsionalna akademiya derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrayiny. Kyiv, 2003. 29 s.
4. Hryshchenko I.M. Kharakterystyka pryntsyviv diyalnosti orhaniv mistsevoho s samovryaduvannya v Ukrayini. *Naukovi pratsi. Derzhavne upravlinnya*. 2012. Vypusk 190. Tom 202. S. 85–90.
5. Haliakhmetov I.A. Prava i svobody lyudyny v systemi instytutiv munitsypalnoho prava. *Porivnyalno-analitychne pravo*. 2013. № 4. S. 48–53.
6. Kolodiy A. Dylemy konstytutsiynoho reformuvannya v Ukrayini v konteksti liberalno-demokratychnykh tsinnostey i postkomunistychnoyi transformatsiyi. *Materialy mizhnarodnoyi konferentsiyi “Liberalizm, postkomunizm, reformy” iz seriyi “Lyudvih fon Mizes i suchasni suspilstva”* (Lviv, 1–2 zhovtnya 2015 r.). URL: <http://political-studies.com/?p=1464>.
7. Stavniychuk M.I. Stratehiya zdiysnennya konstytutsiyno-pravovoyi modernizatsiyi Ukrayiny. *Konstytutsiya Ukrayiny – osnova rozbudovy pravovoyi demokratychnoyi sotsialnoyi derzhavy ta formuvannya pravovoyi systemy: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (23–24 cherv. 2011 r.)*. Xarkiv: Pravo, 2011. 400 s.
8. Tatsiy V.Ya. Kontseptualni zasady reformuvannya Konstytutsiyi Ukrayiny. *Konstytutsiya Ukrayiny – osnova rozbudovy pravovoyi demokratychnoyi sotsialnoyi derzhavy ta formuvannya pravovoyi systemy: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (23–24 cherv. 2011 r.)*. Kharkiv: Pravo, 2011. 400 s. S. 8–15.
9. Pro mistseve samovryaduvannya v Ukrayini: proekt novoyi redaktsiyi Zakonu Ukrayiny. URL : www.minregionbud.gov.ua.
10. Dyaloh ob éffektyvnoy detsentralyzatsyy y ukreplenyy mestnykh orhanov vlady. Rekomendatsyy, kasayushchyesya detsentralyzatsyy y ukreplenyya mestnykh orhanov vlady / Sovet upravlyayushchykh Prohammy Orhanyzatsyy Obedyennyykh Natsyy po naseleennykh punktam. Dvadsataya sessyya. Nayroby, 4–8 aprelya 2005 hoda. HSP/GC/20/7.
11. Pro Stratehiyu staloho rozvytku «Ukrayina – 2020»: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 12 sichnya 2015 r. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
12. Kontseptsiya reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya ta terytorial'noyi orhanizatsiyi vlady v Ukrayini, skhvalena rozporядzhennyam Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 01.04.2014 r. № 333-r. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
13. Pro zasady derzhavnoyi rehionalnoyi polityky: Zakon Ukrayiny vid 5 lyutoho 2015 r. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2015. № 13. St. 90.

14. Pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovryaduvannya: Zakon Ukrainy vid 7 chervnya 2001. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*. 2001. № 33. St. 175.
15. Padalko H.V. Konstytutsiyni pryntsypy sluzhby v orhanakh mistsevoho samovryaduvannya v Ukraini: systema ta problemy realizatsiyi. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu im. A. Nobelya*. Seriya «Yurydychni nauky». 2012. № 1 (2). S. 74–79.
16. Pro zatverdzhennya Zahalnykh pravyl etychnoyi povedinky derzhavnykh sluzhbovtiv ta posadovykh osib mistsevoho samovryaduvannya : Nakaz natsionalnoho ahentstva z pytan' derzhavnoyi sluzhby vid 05.08.2016 roku. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16>.
17. Pro zapobihannya koruptsiyi: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady*. 2014. № 49. St. 2056.
18. Pavlyuk A.P. Formuvannya obyednanykh terytorialnykh hromad: stan, problemni pytannya ta shlyakhy yikh vyrishennya. URL : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/terutor_gromad-86ead.pdf.
19. Terytorialna hromada yak bazova lanka administratyvno-terytorialnoho ustroyu Ukrainy: problemy ta perspektyvy reformuvannya. Kyiv: NISD, 2016. 61 s.
20. Tisnohuz V.V. Administratyvno-pravove zabezpechennya detsentralizatsiyi v upravlinni suspilnymy spravamy na mistsevomu rivni: dys.. ... kand. yuryd. nauk. za spetsialnistyu 12.00.07 «Administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiyne pravo» / Universytet derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy. Irpin, 2008. 189 s.